

ВИРІШЕННЯ ВИБОРЧИХ СПОРІВ

**РОЗШИРЕНИЙ
ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНІВ
ДЛЯ НЕЮРИДИЧНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

А

Я

Розширений глосарій термінів навчальної дисципліни «Вирішення виборчих спорів» для неюридичних спеціальностей

Цю публікацію розроблено Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) за підтримки UK International Development від Уряду Великої Британії; однак висловлені думки не обов'язково відображають офіційну політику Уряду Великої Британії.

Розширений глосарій термінів навчальної дисципліни «Вирішення виборчих спорів» для неюрідичних спеціальностей

Міжнародна фундація виборчих систем, 2025.
Усі права захищені. ©

Заява на отримання дозволу: жодна частина цієї публікації не може бути відтворена в будь-якій формі або будь-якими засобами, електронними чи механічними, включаючи фотокопіювання, запис або будь-який інший спосіб зберігання й пошуку інформації, без письмового дозволу Міжнародної фундації виборчих систем (IFES).

Запити на отримання дозволу повинні містити таку інформацію:

- Опис матеріалу, дозвіл на копіювання якого бажають отримати.
- З якою метою буде використано скопійований матеріал і в який спосіб.
- Ваше ім'я, посада, назва компанії чи організації, номер телефону, номер факсу, адреса електронної пошти та поштова адреса.

Будь-ласка, надсилайте всі запити на отримання дозволу за адресою:

International Foundation for Electoral Systems
2011 Crystal Drive, Floor 10
Arlington, VA 22202
E-mail: media@ifes.org
Phone: 202.350.6700
Fax: 202.350.6701

Основний укладач, автор і редактор: **Павло Романюк**
Співавтори: **Володимир Кобрин, Ірина Будз**
Дизайн та ілюстрації: **Олена Старанчук**

Укладений глосарій переважно складається з понять та категорій, які були сформульовані та узагальнені у підручнику курсу «Вирішення виборчих спорів» та відображає підходи його авторів, інших науковців та чинного законодавства до розуміння викладеної термінології. Матеріал підготовлений для студентів неюридичних спеціальностей, щоби полегшити засвоєння однойменного курсу, тому деякі визначення подані у спрощеній редакції.

А

- 7 Адміністративна юстиція
- 7 Адміністративне судочинство
- 7 Адміністративні органи, уповноважені вирішувати виборчі спори
- 7 Адміністративно-господарські обов'язки
- 8 Адміністрування
- 8 Активна виборча геометрія
- 8 Активне виборче право
- 8 Альтернативне вирішення спорів
- 9 Анулювання результатів голосування (виборів)

Б

- 10 Безперервність виборчого процесу
- 10 Бланкетність норми

В

- 11 Вага голосу
- 11 Виборець в Україні
- 11 Вибори в Україні
- 11 Виборча (грошова) застава
- 11 Виборча дільниця
- 12 Виборча квота
- 12 Виборча система
- 12 Виборча формула
- 12 Виборче право в об'єктивному розумінні
- 12 Виборче право в суб'єктивному розумінні
- 13 Виборче правопорушення
- 13 Виборче правосуддя
- 13 Виборчий (прохідний) бар'єр
- 13 Виборчий бюлетень
- 14 Виборчий період
- 14 Виборчий процес
- 14 Виборчий регіон
- 14 Виборчий спір у адміністративному судочинстві
- 15 Виборчий спір у широкому розумінні
- 15 Виборчий цикл
- 15 Виборчі комісії
- 15 Виборчі права громадян України
- 16 Виборчі процедури
- 16 Виборчі цени

- 16 Визнання голосування недійсним
- 17 Вирішення виборчих спорів
- 17 Вирок
- 17 Відкритість правосуддя
- 17 Вільні вибори
- 18 Воєнний стан

Г

- 19 Гарантії захисту
- 19 Гендерна квота
- 19 Гібридна (транзитна, перехідна) демократія
- 19 Голосування «перфокартою»
- 19 Голосування методом «оптичного сканування»

Д

- 20 День голосування
- 20 Державний реєстр виборців
- 20 Джерімендеринг
- 20 Дільничні виборчі комісії
- 20 Діяння у кримінально-правовому розумінні
- 21 Добровільні партійні квоти
- 21 Добросовісність виборів
- 21 Договірні стандарти
- 21 Досудове розслідування

Е

- 22 Електорат

Є

- 22 Єдиний загальнодержавний виборчий округ

Ж

- 22 Жорсткі квоти

- З**
- 23 Загальне виборче право
 - 23 Загальне провадження
 - 23 Загальні норми права
 - 23 Законодавча база виборів
 - 23 Законодавчі квоти
 - 24 Запобігання виборчим спорам
 - 24 Злочин в Україні
 - 24 Зразкова адміністративна справа
 - 25 Типові адміністративні справи

- І**
- 25 Інституційна юрисдикція
 - 25 Інші органи, які уповноважені вирішувати виборчі спори

- К**
- 26 Кандидат у депутати чи на іншу виборну посаду
 - 26 Кардиналістський бюлетень
 - 26 Касація
 - 26 Категоричний бюлетень
 - 26 Кодекс етики
 - 27 Кодекс поведінки
 - 27 Консенсусна демократія
 - 27 Конституційна скарга
 - 27 Консультативно-методичне забезпечення виборчих комісій
 - 28 Кооптація
 - 28 Кримінальна караність
 - 28 Кримінальна протиправність
 - 28 Кримінальне судочинство
 - 28 Кримінальне правопорушення у сфері виборів
 - 29 Кримінальний проступок в Україні

- Л**
- 29 Легітимність виборів

- М**
- 30 М'які квоти

- 30 Магнітуда округу
- 30 Медіація
- 30 Механізм стримувань та противаг
- 30 Міжнародні стандарти у сфері виборів
- 31 Міжнародні неурядові організації
- 31 Міжнародні урядові (міждержавні) організації
- 31 Місцеві суди
- 32 Монополія адвокатури

- Н**
- 32 Надзвичайний стан
 - 32 Належна правова процедура (due process)
 - 33 Насильство як спосіб перешкоджання у ч. 2 ст. 157 КК України
 - 33 Незмінність складу суду при розгляді справи
 - 33 Нормативно-правове регулювання та забезпечення виборів

- О**
- 34 Обман як спосіб перешкоджання
 - 34 Округні виборчі комісії
 - 34 Орган адміністрування виборів
 - 35 Орган конституційного контролю
 - 35 Органи регулювання медіа
 - 35 Організаційно-розпорядчі обов'язки
 - 35 Ординалістський бюлетень
 - 35 Особисті (громадянські) права
 - 36 Офіційний спостерігач

- П**
- 36 Партисипаторна демократія
 - 36 Пасивна виборча геометрія
 - 36 Пасивне виборче право
 - 37 Передвиборна агітація
 - 37 Періодичні вибори
 - 37 Письмове провадження
 - 37 Підкуп виборців
 - 38 Підкуп виборця непрямої
 - 38 Підкуп виборця прямої
 - 38 Підрозділи дізнання органів Національної поліції України

- 38 Плебісцитарна демократія
- 39 Плюралістична демократія
- 39 Політична партія
- 39 Політичне кон'юнктурне рішення
- 39 Політичні права
- 39 Поновлення прав
- 40 Послідовність або стадійність у провадженнях в адміністративних справах
- 40 Правовладдя (верховенство права)
- 40 Превенція кримінальних правопорушень у сфері виборів (широке розуміння)
- 41 Предмет позову
- 41 Предмет спору
- 41 Предметна юрисдикція
- 41 Представницька демократія
- 41 Презумпція невинуватості
- 42 Примушування як спосіб перешкоджання
- 42 Принципи виборчого права
- 42 Принцип безпосередності судового розгляду
- 42 Принцип гласності у кримінальному провадженні
- 43 Принцип пропорційності (пропорційного представництва)
- 43 Прихована агітація
- 43 Процесуальна дія
- 43 Процесуальні етапи
- 44 Процесуальні права
- 44 Пряма (безпосередня) демократія
- 44 Прямі вибори
- Р**
- 45 Рейтинговий (преференційний) бюлетень
- 45 Референдум
- 45 Рівне виборче право
- 45 Розумний строк
- С**
- 46 Система «єдиного перехідного голосу» (Single Transferable Vote, STV)
- 46 Система зарезервованих місць
- 46 Скорочене провадження
- 46 Слідчо-оперативна група
- 47 Соціальна демократія
- 47 Соціальні права
- 47 Спеціальні норми права
- 47 Список виборців
- 47 Спори, пов'язані з виборами
- 48 Спосіб захисту
- 48 Спрощене провадження
- 48 Стримування порушень прав
- 48 Структура бюлетеня
- 49 Структуризація парламенту
- 49 Суб'єкт владних повноважень
- 49 Субстантивний підхід до виборчих спорів
- 49 Суд
- 49 Судовий прецедент
- 50 Судовий розгляд у кримінальному провадженні
- 50 Суффражизм
- Т**
- 51 Таємне голосування
- 51 Територіальна юрисдикція
- 51 Територіальний виборчий округ
- 52 Територіальні виборчі комісії
- 52 Тимчасові органи адміністрування виборів
- 52 Транспарентність
- 52 «Трискладовий» тест
- У**
- 53 Умисел
- Ф**
- 54 Фальсифікація виборів
- 54 Форма захисту
- Ц**
- 54 Центральна виборча комісія
- Ю**
- 54 Юрисдикція

АДМІНІСТРАТИВНА ЮСТИЦІЯ

Діяльність органів, уповноважених вирішувати публічно-правові спори. Разом з тим, єдиного розуміння цього терміну немає. Одні дослідники вважають, що адміністративна юстиція – це особливий порядок вирішення спорів не тільки судами, а й іншими уповноваженими на те органами. Інші, вбачають у цій юстиції самостійну галузь правосуддя, а треті – розкривають поняття через поєднання особливого виду судочинства з наявністю системи спеціалізованих судів або спеціальних судових підрозділів, які здійснюють адміністративне правосуддя.

АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО

Діяльність адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ у порядку встановленому відповідним процесуальним законом.

АДМІНІСТРАТИВНІ ОРГАНИ, УПОВНОВАЖЕНІ ВИРІШУВАТИ ВИБОРЧІ СПОРИ

Органи, які зазвичай входять до системи органів виконавчої влади, до компетенції яких належать повноваження як з адміністрування виборів, так і вирішення виборчих спорів.

АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКІ ОБОВ'ЯЗКИ

Обов'язки щодо управління або розпорядження майном будь-якої форми власності. Повноваження на виконання таких обов'язків можуть належати, до прикладу, начальникам господарських і фінансових відділів, а також складів. Таким чином, до службових осіб слід відносити як представників органів влади, так і керівників, заступників державних, комунальних чи приватних підприємств, установ, організацій, вказівки яких можуть мати вплив на комісію чи окремих її членів.

АДМІНІСТРУВАННЯ

(від лат. «administrare» – управляти, керувати)

Управлінська діяльність посадових осіб, що має чітко регламентовані функції; уміння практично організувати виконавчо-розпорядчу та виробничу діяльність; стиль управління, за якого діяльність фокусується на процедурах і контролі правильного виконання розпоряджень. Стосовно виборів, то роль їхнього основного адміністратора в Україні виконують виборчі комісії, які покликані забезпечити дотримання принципів виборчого права та практичну реалізацію суб'єктивних виборчих прав громадян.

АКТИВНА ВИБОРЧА ГЕОМЕТРІЯ

Навмисне маніпулювання межами виборчих округів (джеррімендеринг) з метою створення нерівномірного представництва певних груп населення в представницькому органі. Цей процес призводить до штучного спотворення результатів виборів, надаючи перевагу певній політичній партії або соціальній групі.

АКТИВНЕ ВИБОРЧЕ ПРАВО

Можливість громадянина брати участь у голосуванні на виборах.

АЛЬТЕРНАТИВНЕ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ¹

Сукупність підходів від проведення переговорів, медіації, застосування механізмів встановлення фактів до напівзакритих процесів для винесення рішень, (наприклад обов'язковий арбітраж), які мають допомогти сторонам досягти домовленостей. Такі механізми вико-

¹ / Альтернативне вирішення виборчих спорів. Огляд світових практик. Уччі Аньяну, Старший координатор з правових і антикорупційних питань, Ребекка Кокс, Старша експертка з правових питань, Тифейн Роблот, Старша міжнародна радниця з правових питань та правосуддя. За дослідницької підтримки Рут Джонс та активної участі фахівців-практиків і колег з офісів IFES у Гватемалі, Індонезії, Малаві, М'янмі, Нігерії, на Шри-Ланці та Замбії. стор. 11. URL.: <https://www.ifesukraine.org/wp-content/uploads/2024/05/ifes-adr-practitioner-brief-ukr-print.pdf>

ристовуються для доповнення і підсилення функцій офіційної судової системи країни, пропонуючи сторонам альтернативні шляхи вирішення спорів.

АНУЛЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ГОЛОСУВАННЯ (виборів)

Повне або часткове або часткове скасування результатів голосування на певній території або результатів виборів в цілому. Анулювання відбувається у випадках грубих порушень виборчого законодавства, які могли суттєво вплинути на результати виборів. Після анулювання результатів мають відбутися повторні вибори.

БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Принцип, який передбачає заборону скасування, зупинення або перенесення виборів після їх офіційного оголошення, якщо інше не передбачено законом. Цей принцип гарантує стабільність виборчого процесу та захист виборчих прав громадян.

БЛАНКЕТНІСТЬ НОРМИ

Особливість правової норми, яка не містить повного опису прав та обов'язків суб'єктів, а відсилає до інших нормативно-правових актів для їх визначення. Для застосування такої норми необхідно звернутися до інших законів або підзаконних актів, де деталізуються її положення. Бланкетні норми використовуються для забезпечення гнучкості правового регулювання та уникнення дублювання норм у різних законодавчих актах.

ВАГА ГОЛОСУ

Фактичний вплив голосу на результат голосування, який обумовлений особливостями виборчих систем.

ВИБОРЕЦЬ В УКРАЇНІ

Громадянин України, який має право голосу, тобто на день голосування досяг 18 років та не визнаний судом недієздатним. Статус виборця дає змогу звертатися зі скаргою до виборчих комісій і з позовом до суду за умови, якщо він доведе безпосереднє порушення його виборчих прав або інтересів щодо участі у виборчому процесі, зокрема й щодо участі в роботі виборчої комісії, на здійснення спостереження, на присутність на засіданні виборчої комісії, під час проведення голосування, незабезпечення визначених умов для голосування виборців із порушенням здоров'я (з огляду на інвалідність, тимчасовий розлад здоров'я, вік тощо) та ін.

ВИБОРИ В УКРАЇНІ

Основна форма волевиявлення Українського народу, спосіб безпосереднього здійснення влади, метою яких є формування органів публічної влади шляхом голосування.

ВИБОРЧА (грошова) ЗАСТАВА

Фінансовий внесок, який кандидати або партії роблять при реєстрації на виборах. Грошова застава служить гарантією серйозності їхніх намірів та частково покриває витрати на проведення виборів. Вона може бути повернута кандидату або партії, якщо вони набирають певну кількість голосів.

ВИБОРЧА ДІЛЬНИЦЯ

Територіальна одиниця, яка об'єднує певну кількість виборців за спільним місцем голосування та призначена для забезпечення умов

обліку виборців, організації та проведення голосування на виборах і референдумах, підрахунку голосів виборців. Виділяють звичайні, спеціальні та закордонні виборчі дільниці, утворені на постійній основі, а також спеціальні дільниці, що утворюються на тимчасовій основі.

ВИБОРЧА КВОТА

Кількість голосів виборців, необхідних для отримання одного депутатського мандата.

ВИБОРЧА СИСТЕМА

Врегульований нормами права порядок трансформації голосів виборців у мандати (місця) для кандидатів у органах публічної влади. Виборчі системи класифікують за різними типами (найбільш поширений поділ на мажоритарні та пропорційні, залежно від того, який принцип покладено в основу). Як і будь-яка «система», вона передбачає низку елементів, серед яких є обов'язкові (магнітуда округу, структура бюлетеня, виборча формула) та факультативні (виборчий бар'єр, вимоги легальності виборів, ґендерні квоти та ін.).

ВИБОРЧА ФОРМУЛА

Правила розподілу мандатів між кандидатами в установленій магнітудою округу кількості відповідно до поданих голосів, які виражені заданими структурою виборчого бюлетеня параметрами.

ВИБОРЧЕ ПРАВО В ОБ'ЄКТИВНОМУ РОЗУМІННІ

Сукупність правових норм, інститутів та інших джерел права, які регулюють виборчі правовідносини.

ВИБОРЧЕ ПРАВО В СУБ'ЄКТИВНОМУ РОЗУМІННІ

Сукупність виборчих прав (свобод, інтересів), зокрема право громадян обирати та бути обраним до органів публічної влади.

ВИБОРЧЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Діяння (дія або бездіяльність), вчинене відповідним суб'єктом (виборцем, кандидатом, офіційним спостерігачем, членом виборчої комісії тощо), який порушує виборче законодавство держави.

ВИБОРЧЕ ПРАВОСУДДЯ

Система судових і квазісудових механізмів, що забезпечує розгляд і вирішення виборчих спорів.

ВИБОРЧИЙ (ПРОХІДНИЙ) БАР'ЄР

Мінімальний відсоток голосів, який політична партія або кандидат повинні набрати, щоб отримати представництво в парламенті чи іншому виборчому органі. Також виборчий бар'єр характеризують як законодавчо визначену вимогу набрання певного відсотка голосів, яка не є результатом застосування виборчої формули, однак її виконання – необхідна умова участі суб'єкта висування в розподілі мандатів. У цьому розумінні такий бар'єр іменують легальним. Головною метою його застосування є зменшення фрагментарності парламенту, що забезпечує його більш ефективну роботу, стабільність уряду та коаліції. Теоретично, можливе будь-яке відсоткове значення легального виборчого бар'єра: чим воно нижче – тим меншою є ефективність, чим вище – тим більш дискримінаційним сприймається (наприклад, 10% легальний виборчий бар'єр у Туреччині неодноразово критикувався як надмірний). Венеційська комісія рекомендує встановлювати легальний виборчий бар'єр на рівні від 3% (для стійких демократій) до 5% (для перехідних демократій), проте у будь-якому разі не перевищувати 10%. Існує також поняття природного виборчого бар'єра, який є наслідком застосування тієї або іншої формули – умовою, виконання якої дозволить отримати принаймні один мандат.

ВИБОРЧИЙ БЮЛЕТЕНЬ

Офіційний документ, який використовується на виборах для голосування та містить список кандидатів або партій, за яких виборець може віддати свій голос.

ВИБОРЧИЙ ПЕРІОД

Період, з дня офіційного оголошення дати виборів і до дня затвердження остаточних результатів виборів уповноваженими органами.

ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС

Сукупність виборчих процедур, які здійснюються відповідними суб'єктами протягом визначеного законодавством обмеженого періоду часу до, під час та після голосування. Виборчий процес характеризується чіткими часовими межами (наприклад, тривалість процесу чергових виборів Президента України складає 90 днів, а чергових виборів народних депутатів України - 60 днів), визначеними суб'єктами виборчого процесу (ст. 22 ВК України до них відносить виборців, виборчі комісії, партії, кандидатів, офіційних спостерігачів) та належним порядком здійснення виборчих процедур та етапів виборчого процесу (висування та реєстрація кандидатів, утворення виборчих комісій, проведення передвиборної агітації, формування списків виборців, голосування, підрахунок голосів виборців, встановлення результатів виборів та ін.).

ВИБОРЧИЙ РЕГІОН

Територіальна одиниця, яка використовується для організації та проведення виборів, характеристика якої близька до виборчого округу, оскільки в у такому регіоні реєструються регіональні списки кандидатів і встановлюються (принаймні частково) результати виборів. У Виборчому кодексі України передбачено 25 виборчих регіонів.

ВИБОРЧИЙ СПІР У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Правовий конфлікт, який може бути охарактеризований за допомогою 3-х ознак: 1) однією з його сторін, зазвичай, є суб'єкт виборчого процесу; 2) виникає він у зв'язку із вчиненням тих дій та/або у зв'язку із утриманням від вчинення тих дій, що наповнюють такий процес; 3) спір виникає з відносин, що склалися, зазвичай впродовж передбачених законом часових меж виборчого процесу.

ВИБОРЧИЙ СПІР У ШИРОКОМУ РОЗУМІННІ

Правовий конфлікт (спір), пов'язаний із реалізацією або порушенням виборчих прав чи зі здійсненням виборчих процедур, який може вирішуватися у юрисдикційному (судовому, адміністративному) та/або неюрисдикційному порядках.

ВИБОРЧИЙ ЦИКЛ

Сукупність етапів підготовки та проведення виборів, післявиборчої оцінки (аудиту) адміністрування виборів та системних заходів планування майбутнього виборчого процесу. Він поділений на періоди (сегменти, етапи, процедури) до, під час і після виборів, кожен з яких відрізняється завданнями, ролями чи впливом зацікавлених сторін, а також особливостями прав, які можуть бути реалізовані, та виборчих спорів, які можуть виникати. Поняття виборчого циклу дає змогу віддзеркалити найбільш усталені підходи до проведення періодичних виборів, виявити недоліки та слабкі місця, а також визначити ключові напрями виборчого реформування. У іншому розумінні виборчий цикл визначають як візуальний інструмент планування та навчання, який призначений для агенцій з розвитку, постачальників допомоги та посадових осіб у сфері виборів з метою кращого розуміння проблем, що виникають під час виборчих процесів.

ВИБОРЧІ КОМІСІЇ

Спеціальні, колегіальні, незалежні органи адміністрування виборчих процесів, уповноважені організувати підготовку та проведення виборів і забезпечувати реалізацію виборчих прав громадян України, додержання та однакове застосування виборчого законодавства, а також здійснення визначених Конституцією України, Виборчим кодексом України основних принципів виборчого права та засад виборчого процесу.

ВИБОРЧІ ПРАВА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Гарантовані Конституцією України та Виборчим кодексом України права на участь у виборах, які проводяться в Україні.

ВИБОРЧІ ПРОЦЕДУРИ

Регламентовані нормами права правила поведінки, які породжують права та покладають обов'язки на учасників виборчого процесу, спрямовані на формування органів публічної влади відповідно до принципів виборчого права.

ВИБОРЧІ ЦЕНЗИ

(від латинського «censeo» – здійснювати перепис, враховувати, описувати)

Визначені законодавством (як правило конституціями або законами) вимоги до осіб, відповідність яким уможливує реалізацію суб'єктивних виборчих прав. Виборчі цензи часто відрізняються залежно від типу суб'єктивних виборчого права, яке реалізуються, – активне чи пасивне. Стосовно останнього передбачені більш жорсткі вимоги. Історії відомі приклади різноманітних виборчих цензів, частина з яких сьогодні може сприйматися як дискримінаційні (наприклад, расовий, статевий, майновий, релігійний тощо). Недискримінаційні цензи мають переслідувати легітимну мету (вираження волі народу), а вимоги, на яких вони базуються, мають бути обґрунтовані. Обставинами, які обумовлюють визначення виборчих цензів або умов реалізації виборчих прав, можуть бути: необхідність усвідомлювати наслідки прийнятих рішень – цьому здатні перешкоджати малий вік особи, розумові розлади (захворювання), різного роду залежності (наркотична, алкогольна тощо); існування політико-правового зв'язку між особою та державою, нацією або громадою (мешканцями певної території), який представлятиме виборний орган; відповідність певним кваліфікаційним вимогам (наприклад, наявність освіти, досвіду роботи, знання мови), які необхідні для ефективного здійснення повноважень органу публічної влади; забезпечення змінюваності представників (так званої «циркуляції еліт») і мінімізація ризиків узурпації влади.

ВИЗНАННЯ ГОЛОСУВАННЯ НЕДІЙСНИМ

Визнання результатів голосування на певній виборчій дільниці такими, що не мають юридичної сили. Визнання голосування недійсним відбувається у випадках порушень виборчого законодавства, які не могли суттєво вплинути на результати виборів. Після визнання голо-

сування недійсним повторне голосування не призначається, а результати виборів визначаються без урахування результатів на недійсній ділянці.

ВИРІШЕННЯ ВИБОРЧИХ СПОРІВ

Системи та механізми, за допомогою яких забезпечується реалізація виборчого правосуддя, що, своєю чергою, гарантує добросовісність виборів, довіру до них, та визнання їхнього остаточного результату.

ВИРОК

Остаточне судове рішення, яким суд вирішує питання про винуватість або невинуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення. Виправдувальний вирок ухвалюється, якщо суд не знайшов достатніх доказів вини особи, постановляється, коли не доведено сам факт злочину, участь обвинуваченого в ньому, або відсутній склад злочину. Обвинувальний вирок виноситься, коли суд визнає особу винною у вчиненні злочину, передбачає призначення покарання, звільнення від нього у визначених законом випадках, або застосування інших заходів кримінальної відповідальності. Обвинувальний вирок не може ґрунтуватися на припущеннях та виноситься тільки в разі доведеної винуватості особи.

ВІДКРИТІСТЬ ПРАВОСУДДЯ

Принцип, що гарантує публічність судових процесів, доступ громадськості до судових рішень та можливість контролю з боку суспільства. Відкритість суду сприяє довірі до правосуддя та запобігає порушенням під час здійснення правосуддя.

ВІЛЬНІ ВИБОРИ

Принцип, який передбачає два аспекти – свободу формування волі виборцями та свободу її вираження. Для свободи формування волі слід забезпечити умови (свободу вираження поглядів, асоціацій та мирних зібрань, доступ виборців до інформації про кандидатів і пар-

тії, а також подбати про те, щоб органи публічної влади були неупереджені та безсторонні), за яких виборці можуть самостійно формувати ставлення щодо кандидатів і партій, виключаючи сторонній неправомірний вплив, насамперед з боку суб'єктів владних повноважень, які адмініструють або контролюють проведення виборів (цей аспект міцно пов'язаний з принципом рівного виборчого права та чесних виборів). Вільне волевиявлення у день виборів передбачає вимоги зрозумілої процедури голосування, можливості реалізації права голосу на виборчій дільниці та захищеності процедур голосування (цей аспект міцно пов'язаний з принципом таємного голосування, який є додатковою гарантією вільного волевиявлення). Принцип вільних виборів може також охоплювати заборону примусу щодо участі у виборах. Хоча в більшості країн участь у голосуванні є правом особи, деякі держави все ж визнають це обов'язком.

ВОЄННИЙ СТАН

Особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ

Система норм, принципів, засобів, що забезпечує реалізацію та захист прав людини.

ГЕНДЕРНА КВОТА

Законодавчо встановлена обов'язкова частка представництва як жінок, так і чоловіків у виборних органах, спрямована на подолання гендерної нерівності. Цей механізм забезпечує рівні можливості для обох статей, збільшуючи їхнє представництво у прийнятті політичних рішень.

ГІБРИДНА (транзитивна, перехідна) ДЕМОКРАТІЯ

Політичний режим, що поєднує в собі елементи як демократії, так і ознаки авторитаризму. Це перехідний стан між недемократичним та демократичним режимами, де формально існують демократичні інститути, такі як вибори та багатопартійність, але їх функціонування обмежене або спотворене. Гібридні режими часто характеризуються слабкою правовою системою, обмеженням свободи слова та зборів, високим рівнем корупції та залежною судовою гілкою влади.

ГОЛОСУВАННЯ «ПЕРФОКАРТОЮ»

Метод голосування, де виборець робить позначку, пробиваючи отвір у картці, що відповідає його вибору. Ці картки потім обробляються спеціальними машинами, які підраховують кількість пробитих отворів. Зазначений метод був поширений у минулому, але згодом був замінений більш сучасними технологіями через його недоліки, такі як можливість помилок при пробиванні отворів або складнощі при перерахунку голосів.

ГОЛОСУВАННЯ МЕТОДОМ «ОПТИЧНОГО СКАНУВАННЯ»

Метод голосування, де виборець робить позначку на паперовому бюлетені, заповнюючи спеціальні поля, які відповідають його вибору. Ці бюлетені потім скануються оптичними сканерами, які автоматич-

но підраховують кількість позначок. Зазначений метод вважається більш надійним та точним, ніж голосування «перфокартою», і є одним з найпоширеніших методів голосування в сучасних державах.

ДЕНЬ ГОЛОСУВАННЯ

Офіційно визначений день, коли проводиться голосування на виборах або референдумі, під час якого виборці висловлюють свою волю щодо кандидатів або запропонованих питань.

ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР ВИБОРЦІВ

Автоматизована інформаційно-комунікаційна система, призначена для забезпечення державного обліку громадян України, які мають право голосу (виборців).

ДЖЕРРІМЕНДЕРИНГ

Маніпулятивний метод визначення меж виборчих округів (переважно у мажоритарних системах), який дозволяє розпоршити голоси конкурентів та сприяти перемозі конкретного кандидата (кандидатів).

ДІЛЬНИЧНІ ВИБОРЧІ КОМІСІЇ

Тимчасові колегіальні органи без статусу юридичної особи, які забезпечують організацію підготовки та проведення загальнодержавних і місцевих виборів у межах відповідних виборчих дільниць.

ДІЯННЯ У КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОМУ РОЗУМІННІ

Вольова усвідомлена поведінка (вчинок) особи, безпосередньо спрямована на спричинення певних негативних наслідків, зокрема активна вольова поведінка особи, яка контролюється свідомістю особи (дія), або невиконання належного обов'язку, який особа повинна була та могла виконати (бездіяльність). У разі кримінальних правопорушень у сфері виборів йдеться про вольову поведінку, спрямовану на порушення тих чи інших виборчих прав громадян, або про невиконання окремого передбаченого виборчим законодавством обов'язку.

ДОБРОВІЛЬНІ ПАРТІЙНІ КВОТИ

Внутрішньопартійні зобов'язання окремих політичних партій включати до своїх виборчих списків визначений відсоток представників різних статей. Такі заходи регулюються партійними статутами, програмами чи іншими внутрішніми правилами партій.

ДОБРОЧЕСНІСТЬ ВИБОРІВ

Дотримання етичних та правових норм усіма учасниками виборів, що забезпечує чесність, прозорість та рівність під час проведення виборів.

ДОГОВІРНІ СТАНДАРТИ

Стандарти, викладені в міжнародних (універсальних) або регіональних договорах.

ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

Стадія кримінального провадження, яка розпочинається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта.

ЕЛЕКТОРАТ

Сукупність громадян, які мають право голосу на виборах. Також цей термін використовується для позначення прихильників певної політичної партії або кандидата.

ЄДИНИЙ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИЙ ВИБОРЧИЙ ОКРУГ

Територіальна одиниця, в межах якої організують і проводять загальнодержавні вибори та встановлюють результати цих виборів. Єдиний загальнодержавний виборчий округ охоплює всю територію України та закордонний виборчий округ. Варто зауважити, що на президентських виборах такий округ є одномандатним, а на парламентських виборах – багатомандатним.

ЖОРСТКІ КВОТИ

Гарантоване резервування місць у представницькому органі для жінок, що автоматично забезпечує їхнє обрання у певній, наперед визначеній кількості. Ця система застосовується в більш ніж 20 державах, переважно в Азії та Африці (наприклад, Афганістан, Бангладеш, Ірак, Руанда, Пакистан).

ЗАГАЛЬНЕ ВИБОРЧЕ ПРАВО

Принцип, який означає, що кожен громадянин має право обирати та бути обраним на виборні посади за умови дотримання встановлених законодавством вимог. Це право може обмежуватись певними цензами: віковим (мінімальний вік для голосування та балотування), дієздатності (виборець має усвідомлювати свої дії), моральним (позбавлення права голосу через тяжкі правопорушення), громадянства та осілості (зв'язок особи з державою або громадою). Вимоги щодо активного та пасивного виборчого права можуть відрізнятися залежно від рівня виборів та особливостей конституційного регулювання в конкретній державі.

ЗАГАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Стандартна процедура розгляду адміністративних справ, яка застосовується до справ, що вимагають детального дослідження обставин та доказів. Загальне провадження застосовується у складних справах, де необхідне ретельне вивчення всіх матеріалів та доказів.

ЗАГАЛЬНІ НОРМИ ПРАВА

Норми, які регулюють широке коло суспільних відносин, поширюються на всіх суб'єктів права, встановлюють основні принципи та правила поведінки, що застосовуються в більшості ситуацій, створюючи загальний правовий фон. Наприклад, норми конституції, що гарантують права людини, є загальними.

ЗАКОНОДАВЧА БАЗА ВИБОРІВ

Законодавство та відповідні юридичні та квазіюридичні матеріали чи документи, пов'язані з виборами.

ЗАКОНОДАВЧІ КВОТИ

Обов'язковий відсоток жінок серед кандидатів, що висувуються політичними партіями, який закріплюється у виборчому законодавстві та може містити правила щодо чергування кандидатів різної статі

у списках. Недотримання таких вимог може тягнути за собою відповідальність.

ЗАПОБІГАННЯ ВИБОРЧИМ СПОРАМ

Діяльність органів публічної влади, міжнародних інституцій та організацій, інститутів громадянського суспільства, правоохоронних органів щодо попередження виборчих спорів. Запобігання передбачає вжиття заходів, які можуть застосовувати органи та фізичні особи, щоб уникнути конфліктів або порушень, які можуть призвести до спорів. Дотримання вимог нормативно-правових актів, включаючи виборчі правила, процедури та інструкції, є необхідною умовою професійного адміністрування виборів і важливим підґрунтям для запобігання спорам і порушенням.

ЗЛОЧИН В УКРАЇНІ

Кримінальне правопорушення, санкція за яке передбачає штраф понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або покарання, пов'язане з позбавленням волі.

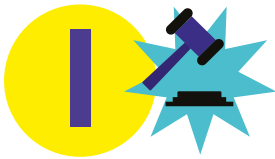
ЗРАЗКОВА АДМІНІСТРАТИВНА СПРАВА

Типова адміністративна справа, прийнята до провадження Верховним Судом як судом першої інстанції для постановлення зразкового рішення.

ТИПОВІ АДМІНІСТРАТИВНІ СПРАВИ

Адміністративні справи, відповідачем у яких є один і той самий суб'єкт владних повноважень (його відокремлені структурні підрозділи), спір який виник з аналогічних підстав, у відносинах, що регулюються одними нормами права, та у яких позивачами заявлено аналогічні вимоги.

ІНСТИТУЦІЙНА ЮРИСДИКЦІЯ

Розподіл повноважень між різними судами для розгляду адміністративних справ, що визначає, який суд має право приймати рішення в конкретній справі. При цьому використовуються правила інстанційної юрисдикції, які визначають, який суд є першою, апеляційною чи касаційною інстанцією, залежно від предмету спору. Наприклад, Шостий апеляційний адміністративний суд є судом першої інстанції у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності Центральної виборчої комісії, крім встановлення результатів виборів, а також рішень, дій або бездіяльності членів ЦВК.

ІНШІ ОРГАНИ, ЯКІ УПОВНОВАЖЕНІ ВИРІШУВАТИ ВИБОРЧІ СПОРИ

Органи, що не належать до класичних судових органів і органів адміністрування виборів. У Кодексі належної практики у виборчих справах серед таких органів згадуються зокрема парламент і Конституційний Суд (п. 93).

КАНДИДАТ У ДЕПУТАТИ ЧИ НА ІНШУ ВИБОРНУ ПОСАДУ

Особа, висунута партією або шляхом самовисування для участі у виборах, яка відповідає встановленим законодавством вимогам. Наприклад, народним депутатом може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом п'яти останніх перед днем виборів років, а Президентом може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг 35 років, має право голосу, володіє державною мовою і проживає в Україні протягом 10 останніх перед днем виборів років. Кандидат має низку виборчих прав, зокрема може вести передвиборчу агітацію, мати представництво у виборчих комісіях, оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність, що стосуються виборчого процесу та ін.

КАРДИНАЛІСТСЬКИЙ БЮЛЕТЕНЬ

Бюлетень, яким передбачено, що виборець може здійснити ранжування кандидатів, голос відображений різною кількістю балів із заданою дискрецією – інтервали між голосами можуть бути рівнозначні або ні.

КАСАЦІЯ

Перевірка законності та обґрунтованості судових рішень, що набрали законної сили (тобто пройшли стадію апеляції) на предмет правильності застосування правових норм.

КАТЕГОРИЧНИЙ БЮЛЕТЕНЬ

Бюлетень, яким передбачено, що виборець наділений одним або кількома голосами з рівнозначною «вагою».

КОДЕКС ЕТИКИ

Виклад цінностей організації разом із загальними принципами, якими має керуватись персонал у своїй поведінці та при ухваленні рішень.

КОДЕКС ПОВЕДІНКИ

Документ, у якому окреслено конкретну модель поведінки, яка є обов'язковою, прийнятною або забороненою для членів відповідної організації.

КОНСЕНСУСНА ДЕМОКРАТІЯ

Форма демократії, в якій рішення ухвалюються шляхом згоди та компромісу між різними групами суспільства, а не просто більшістю голосів.

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА

Форма звернення до Конституційного Суду України, яка дозволяє фізичним чи юридичним особам приватного права оскаржувати конституційність закону або його окремих положень, застосованих в остаточному судовому рішенні. Цей інститут надає можливість перевірити, чи відповідає закон Конституції України, забезпечуючи захист конституційних прав і свобод. Хоча в контексті виборчих спорів застосування конституційної скарги може бути обмеженим через тривалість розгляду, вона залишається важливим інструментом для забезпечення конституційності виборчого законодавства в довгостроковій перспективі.

КОНСУЛЬТАТИВНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ

Надання виборчим комісіям необхідних знань та інструментів для ефективної роботи, включаючи роз'яснення законодавства, навчання та методичні матеріали. Мета такого забезпечення – підвищити професійний рівень комісій, забезпечити законність виборів та запобігти порушенням. В Україні це забезпечує Центральна виборча комісія.

КООПТАЦІЯ

Процес включення нових членів до складу органу влади чи керівного органу без виборів, шляхом рішення чинних членів. Вона застосовується для швидкого заповнення вакансій або залучення експертів, але може знижувати рівень демократичності без прозорих механізмів підзвітності.

КРИМІНАЛЬНА КАРАНІСТЬ

Обов'язкова ознака злочину, яку слід розуміти не як реальне застосування покарання, а як загрозу, можливість його застосування в разі вчинення забороненого Кримінальним кодексом діяння.

КРИМІНАЛЬНА ПРОТИПРАВНІСТЬ

Ознака діяння, яка полягає в тому, що воно прямо передбачене кримінальним законом як правопорушення. Це означає, що лише діяння, яке порушує норми Кримінального кодексу, може вважатися кримінально протиправним. Кримінальна протиправність є обов'язковою ознакою кримінального правопорушення, без якої діяння не може бути кваліфіковане як таке.

КРИМІНАЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО

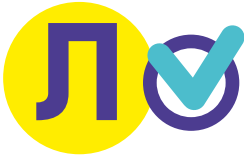
Процедура розслідування, розгляду та вирішення кримінальних справ з метою встановлення вини або невинуватості особи, яка обвинувачується у вчиненні злочину.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ВИБОРІВ

Передбачене кримінальним кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), спрямоване на порушення виборчих прав громадян, вчинене суб'єктом кримінального правопорушення.

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК В УКРАЇНІ

Передбачене Кримінальним кодексом діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у вигляді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі.

ЛЕГІТИМНІСТЬ ВИБОРІВ

Визнання результатів виборів чесними і справедливими як громадянами (виборцями), так і міжнародною спільнотою.

М'ЯКІ КВОТИ

Механізм включення жінок до виборчих списків, який не гарантує їхнього обрання. Такий підхід є компромісним, оскільки не обмежує вибір виборців, водночас змушує партії враховувати ґендерну рівність. На законодавчому рівні такі квоти запроваджені у дев'яти країнах Європи, серед яких Албанія, Греція, Ірландія, Італія, Молдова, Польща, Сан-Марино, Хорватія, Чорногорія.

МАГНІТУДА ОКРУГУ

Кількість мандатів (місць) виборного органу, які розподіляються в окрузі, при цьому самих округів може бути декілька.

МЕДІАЦІЯ

Позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів.

МЕХАНІЗМ СТРИМУВАНЬ ТА ПРОТИВАГ

Основна складова принципу розподілу державної влади, яка забезпечує баланс між законодавчою, виконавчою та судовою гілками, запобігаючи узурпації влади та забезпечуючи їхню взаємну відповідальність. Цей механізм передбачає, що кожна гілка влади має певні повноваження для контролю за діяльністю інших гілок. Принцип розподілу державної влади є фундаментальним принципом демократії, який гарантує верховенство права та запобігає зосередженню влади в одних руках.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ВИБОРІВ

Принципи, викладені в міжнародних договорах, конвенціях і деклараціях, а також розроблені моніторинговими органами інструкції щодо їх тлумачення. Під міжнародним виборчим стандартом розуміють певний принцип об'єктивного виборчого права, сформульований у міжна-

родно-правовому акті зобов'язального або авторитетного характеру, разом із загально визнаним викладом його змісту, а також зразки заходів («належної практики»), що застосовуються різними державами, з метою якнайповнішої реалізації цього принципу у виборчому законодавстві та практиці проведення виборів². Міжнародні документи встановлюють мінімальні стандарти щодо виборів і виборчого правосуддя, яких зобов'язані дотримуватися держави-учасниці незалежно від національної виборчої системи чи правової традиції.

МІЖНАРОДНІ НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Об'єднання, створені громадянами або національними громадськими організаціями для захисту суспільних чи власних інтересів. Такі об'єднання можуть діяти на глобальному рівні (наприклад, Amnesty International, Human Rights Watch) або зосереджуватися на окремих регіонах чи сферах, таких як виборчий процес (ENEMO, International IDEA).

МІЖНАРОДНІ УРЯДОВІ (міждержавні) ОРГАНІЗАЦІЇ

Об'єднання, які утворені державами на підставі міжнародних договорів для досягнення спільних цілей. Вони поділяються на глобальні (наприклад, ООН) та субрегіональні (наприклад, ОБСЄ, Рада Європи), а за сферою діяльності – на універсальні (загальної компетенції) та спеціалізовані (що займаються окремими питаннями, такими як права жінок чи біженців тощо).

МІСЦЕВІ СУДИ

Окружні суди, які утворюються в одному або декількох районах чи районах у містах, або в місті, або в районі (районах) і місті (містах). Їх ще називають судами першої інстанції.

2 / Ключковський Ю. Правова природа та зміст міжнародних виборчих стандартів. Український часопис конституційного права. 2018. № 2. С. 36.

МОНОПОЛІЯ АДВОКАТУРИ

Принцип, за яким виключне право на представництво особи в суді та захист у кримінальному провадженні належить лише адвокатам. Така модель гарантує професійний юридичний захист, підвищує якість правової допомоги та забезпечує дотримання стандартів правосуддя.

НАДЗВИЧАЙНИЙ СТАН

Особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

НАЛЕЖНА ПРАВОВА ПРОЦЕДУРА (due process)

Концепція, яка вимагає дотримання встановлених законодавством процедур у судовому чи адміністративному процесах для забезпечення прав і свобод людини. Зокрема передбачає справедливий розгляд справи, дотримання строків та рівність сторін перед законом.

НАСИЛЬСТВО ЯК СПОСІБ ПЕРЕШКОДЖАННЯ У Ч. 2 СТ. 157 КК УКРАЇНИ

Застосування щодо потерпілого фізичної сили з метою спонукати його до відмови від реалізації його виборчого права чи права брати участь у референдумі, до певного волевиявлення під час виборів чи референдуму або до вчинення (невчинення) суб'єктами, передбаченими в ч. 1 ст. 157 КК України, певних дій чи бездіяльності з огляду на виборчий процес. Такі дії винних осіб можуть виявитися в нанесенні побоїв, ударів, зв'язуванні, позбавленні чи обмеженні волі, заподіянні тілесних ушкоджень (легких або середньої тяжкості), насильницькому вилученні у потерпілого виборчого бюлетеня, документів, потрібних для реєстрації кандидатом, тощо.

НЕЗМІННІСТЬ СКЛАДУ СУДУ ПРИ РОЗГЛЯДІ СПРАВИ

Принцип, за якого судовий розгляд у кримінальному провадженні проводиться в одному складі суддів.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРІВ

Система правових норм, що визначають порядок організації та проведення виборів, права та обов'язки учасників виборчого процесу, а також відповідальність за порушення виборчого законодавства.

ОБМАН ЯК СПОСІБ ПЕРЕШКОДЖАННЯ

Введення особи в оману стосовно дійсних явищ і фактів, які мають безпосередній стосунок до здійснення громадянином виборчих прав чи права брати участь у референдумі або до діяльності суб'єктів, визначених у ч. 1 ст. 157 КК України. Обман може виявлятися як у діях – повідомленні неправдивих відомостей (наприклад, про час та місце голосування, порядок заповнення бюлетенів, про обсяг повноважень члена виборчої комісії, про особу кандидата в депутати тощо), так і в умисному замовчуванні фактичних обставин, які винний зобов'язаний був повідомити (наприклад, неповідомлення члена виборчої комісії про час і місце засідання цієї комісії тощо).

ОКРУЖНІ ВИБОРЧІ КОМІСІЇ

Тимчасові колегіальні органи зі статусом юридичної особи, які забезпечують організацію підготовки та проведення загальнодержавних виборів у межах відповідних територіальних округів.

ОРГАН АДМІНІСТРУВАННЯ ВИБОРІВ

Суб'єкт владних повноважень, який відповідальний за організацію та проведення виборів, забезпечення їхньої законності, прозорості та дотримання встановлених процедур. Функції такого органу може здійснювати незалежна інституція – Центральна виборча комісія чи аналогічний або один із органів виконавчої влади, наприклад Міністерство внутрішніх справ, як в Італії, Німеччині та деяких інших державах). Він відіграє ключову роль у реалізації положень виборчого законодавства, а саме: забезпечує однакове застосування норм виборчих законів, приймає підзаконні акти, необхідні для реалізації приписів закону, роз'яснює положення виборчих законів, забезпечує професіоналізм нижчих органів у системі органів адміністрування виборів, проводить інформаційно-роз'яснювальну роботу серед виборців, аналізує практику застосування виборчого законодавства та формулює пропозиції щодо його вдосконалення. В більшості держав органи адміністрування виборів також розглядають певні категорії виборчих спорів та забезпечують притягнення порушників виборчого законодавства до юридичної відповідальності.

ОРГАН КОНСТИТУЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ

Спеціалізований орган державної влади, зазвичай Конституційний Суд чи, в окремих державах вищий суд в системі судоустрою – Верховний Суд, який здійснює перевірку відповідності законів та інших нормативно-правових актів конституції держави.

ОРГАНИ РЕГУЛЮВАННЯ МЕДІА

Органи (аудіовізуальні ради, ради з питань телерадіомовлення чи агентства з питань комунікацій – у різних державах такі органи регулювання можуть називатися по-різному), які контролюють (самостійно або спільно з органом регулювання виборів) дотримання вимог законодавства про медіа щодо розміщення політичної реклами/передвиборчої агітації засобами масової інформації, готують роз'яснення/рекомендації з відповідних питань для ЗМІ, партій і кандидатів, притягають до відповідальності за порушення виборчого законодавства в частині регулювання політичної реклами та висвітлення перебігу виборів у ЗМІ, ініціюють реформування законодавства в цій сфері.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-РОЗПОРЯДЧІ ОБОВ'ЯЗКИ

Обов'язки щодо здійснення функцій керівника, заступника керівника окремого підприємства, установи, організації, а також окремого відділу, ділянки роботи (начальник зміни, керівник цеху на підприємстві).

ОРДИНАЛІСТСЬКИЙ БЮЛЕТЕНЬ

Бюлетень, яким передбачено, що виборець може здійснити ранжування кандидатів, голос не має кількісного вираження, враховується лише кількість переваг одного кандидата над іншим.

ОСОБИСТІ (громадянські) ПРАВА

Права, які гарантують свободу та недоторканність особи, зокрема право на життя, свободу та особисту безпеку, недоторканність приватного життя, свободу совісті та віросповідання.

ОФІЦІЙНИЙ СПОСТЕРІГАЧ

Особа, уповноважена спостерігати за ходом виборчого процесу та дотриманням виборчого законодавства. Вони поділяються на національних спостерігачів (від кандидатів, партій, громадських організацій) та міжнародних спостерігачів (від іноземних держав і міжнародних організацій). Офіційні спостерігачі (за винятком міжнародних) є суб'єктами виборчого процесу та повинні мати статус виборця. Спостерігачі мають право бути присутніми на засіданнях виборчих комісій, слідкувати за голосуванням, підрахунком голосів, звертатися зі скаргами та фіксувати порушення, але не можуть втручатися в роботу виборчої комісії чи порушувати таємницю голосування.

ПАРТИСИПАТОРНА ДЕМОКРАТІЯ

Модель демократії, що передбачає активну участь громадян у процесах ухвалення рішень, а не лише голосування на виборах.

ПАСИВНА ВИБОРЧА ГЕОМЕТРІЯ

Нерівномірне представництво в представницькому органі, яке виникає внаслідок демографічних змін, що відбуваються з часом, але не супроводжуються відповідним переглядом меж виборчих округів. За таких умов територіальний розподіл місць, який колись був справедливим, стає нерівномірним, оскільки кількість виборців у різних округах суттєво змінюється.

ПАСИВНЕ ВИБОРЧЕ ПРАВО

Право брати участь у виборах як кандидат на виборну посаду до органів публічної влади.

ПЕРЕДВИБОРНА АГІТАЦІЯ

Здійснення будь-якої діяльності з метою спонукання виборців голосувати за або не голосувати за певного кандидата, партію (організацію партії) – суб'єктів виборчого процесу.

ПЕРІОДИЧНІ ВИБОРИ

Принцип, який передбачає регулярне оновлення складу представницьких органів влади. Він забезпечує підзвітність влади перед народом та запобігає її узурпації, дозволяючи відобразити зміни в суспільній думці. Періодичність виборів варіюється в різних країнах, але загалом рекомендується проводити їх кожні 4-5 років, щоб забезпечити баланс між стабільністю правління та відображенням волі виборців.

ПИСЬМОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Розгляд і вирішення адміністративної справи або окремого процесуального питання в суді першої, апеляційної чи касаційної інстанції без повідомлення та (або) виклику учасників справи та проведення судового засідання на підставі матеріалів справи у випадках, встановлених законодавством.

ПІДКУП ВИБОРЦІВ

Передвиборна агітація або надання виборцям, закладам, установам, організаціям незалежно від їх підпорядкування та форми власності грошей, продуктів харчування та спиртних напоїв, товарів (крім матеріалів передвиборної агітації, виготовлених за рахунок виборчого фонду, що містять візуальні зображення партійної символіки та брендування виборчої кампанії, згадування імені або зображення кандидата, який балотується на виборах, вартість яких не перевищує встановлений законом розмір), пільг, переваг, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних та нематеріальних активів, що супроводжується закликами або пропозиціями голосувати чи не голосувати за певного кандидата (кандидатів), згадуванням імені такого кандидата (кандидатів) або партійної символіки, вважається підкупом виборців.

ПІДКУП ВИБОРЦЯ НЕПРЯМИЙ

Доведення самого факту надання виборцям, юридичним особам неправомірної вигоди, а також супроводження такого надання передвиборною агітацією, згадуванням імені кандидата або використанням його зображення, згадуванням назви політичної партії або використанням символіки політичної партії.

ПІДКУП ВИБОРЦЯ ПРЯМИЙ

Згода здійснити дії, пов'язані з реалізацією своїх виборчих прав, взамін на неправомірну вигоду або дії інших осіб, спрямовані на отримання такої згоди. Для кваліфікації має значення лише надання згоди вчинити дії пов'язані із реалізацією права голосу (прийняття пропозиції, обіцянки отримання певної неправомірної вигоди), наприклад згода виборця проголосувати за певного кандидата за гроші, незалежно від того чи така неправомірна вигода фактично була отримана чи ні, а також та незалежно від фактичного волевиявлення особи та результатів голосування.

ПІДРОЗДІЛИ ДІЗНАННЯ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Структурні підрозділи, відповідальні за досудове розслідування кримінальних проступків, віднесених до підслідності поліції, у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України. Вони функціонують на рівні центрального апарату, територіальних управлінь та відокремлених підрозділів поліції. До їхніх основних завдань належать захист особи, суспільства та держави від кримінальних проступків, охорона прав і свобод учасників кримінального провадження, забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування, а також відшкодування шкоди, заподіяної кримінальними проступками.

ПЛЕБІСЦИТАРНА ДЕМОКРАТІЯ

Форма демократії, за якої влада звертається безпосередньо до народу через референдуми та плебісцити для ухвалення важливих рішень.

ПЛЮРАЛІСТИЧНА ДЕМОКРАТІЯ

Форма демократії, де акцент робиться на різноманітності інтересів та груп у суспільстві, а також на їхній участі в політичному процесі.

ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ

Добровільне об'єднання громадян-прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, зареєстроване згідно із законом та має за мету сприяти формуванню та виявленню політичної волі громадян, бере участь у виборах й інших політичних заходах. Право політичної партії брати участь у виборах Президента України, народних депутатів України, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб у порядку, передбаченому відповідними законами України, також закріплене в ст. 12 Закону «Про політичні партії в Україні». Орган, який зареєстрував політичну партію, може анулювати реєстрацію партії (ст. 24 Закону «Про політичні партії в Україні»), якщо вона не висунула своїх кандидатів на президентських та парламентських виборах протягом десяти років.

ПОЛІТИЧНЕ КОН'ЮНКТУРНЕ РІШЕННЯ

Рішення, ухвалене політичним діячем або органом влади, яке в першу чергу ґрунтується на поточній політичній ситуації, громадській думці або короткострокових політичних інтересах, а не на довгострокових стратегічних цілях чи принципах.

ПОЛІТИЧНІ ПРАВА

Права, що забезпечують участь громадян у державному управлінні, зокрема право на вибори та референдуми, свободу слова, об'єднань і мирних зібрань.

ПОНОВЛЕННЯ ПРАВ

Застосування засобів правового захисту або задоволення законної скарги.

ПОСЛІДОВНІСТЬ АБО СТАДІЙНІСТЬ У ПРОВАДЖЕННЯХ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ

Організація судового процесу, що передбачає проходження справи через кілька етапів для забезпечення всебічного та об'єктивного розгляду. Вона включає чотири основні стадії: розгляд справи в суді першої інстанції, апеляційне провадження, касаційне провадження та провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Не характерним для виборчих справ є касаційне провадження, а провадження у виборчих справах за нововиявленими або виключними обставинами обмежене виборчим процесом.

ПРАВОВЛАДДЯ (верховенство права)

Фундаментальний принцип, який гарантує, що держава, її органи та посадові особи діють відповідно до права, забезпечуючи справедливість, рівність перед законом та захист прав людини. В Україні цей принцип закріплений у ч. 1 ст. 8 Конституції України, де він визнається як загальноправовий і такий, що має найвищу юридичну силу. Конституційний Суд України у рішенні від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004 визначив верховенство права не просто як сукупність правових норм, а як втілення справедливості. Принцип верховенства права також знайшов законодавче закріплення у Кодексі адміністративного судочинства України. Зокрема, ч. 1 ст. 6 КАС України наголошує, що суд, вирішуючи справу, повинен виходити з того, що права і свободи людини є найвищими цінностями та визначають діяльність держави. Закон забороняє відмову в розгляді адміністративної справи через неповноту, неясність або відсутність законодавчого регулювання спірних відносин. Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) постійно розвиває цей принцип у своїй практиці, визначаючи його зміст через формулювання конкретних вимог до держави щодо дотримання справедливого судочинства, юридичної визначеності, пропорційності та заборони свавілля.

ПРЕВЕНЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ВИБОРІВ (широке розуміння)

Діяльність правоохоронних органів, зокрема Національної поліції, органів досудового розслідування та дізнання, а також інших органів державної влади, місцевого самоврядування, навчальних закладів,

виборчих комісій, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, і навіть політичних партій та громадських організацій, спрямовану на виявлення та усунення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень, спрямованих на порушення виборчих прав громадян, а також виявлення осіб, схильних до вчинення правопорушень, та застосування заходів для їхнього виправлення.

ПРЕДМЕТ ПОЗОВУ

Конкретна вимога позивача до відповідача, викладена у позовній заяві, яка підлягає розгляду та вирішенню судом.

ПРЕДМЕТ СПОРУ

Конкретне матеріальне або нематеріальне благо, право чи інтерес, щодо якого виник конфлікт між сторонами та який підлягає вирішенню судом або іншим компетентним органом.

ПРЕДМЕТНА ЮРИСДИКЦІЯ

Розмежування повноважень між судами різних спеціалізацій залежно від характеру правовідносин і категорії справ, які вони розглядають. Вона визначає, який суд має компетенцію розглядати конкретну справу залежно від її предмету.

ПРЕДСТАВНИЦЬКА ДЕМОКРАТІЯ

Форма демократії, за якої громадяни обирають представників для ухвалення рішень і здійснення влади від їхнього імені.

ПРЕЗУМПЦІЯ НЕВИНУВАТОСТІ

Фундаментальний принцип права, відповідно до якого кожна особа вважається невинною у вчиненні злочину, доки її вина не буде доведена в установленому законом порядку та підтверджена обвинувальним вирокком суду. Це означає, що обвинувачення зобов'язане довести вину особи, а всі сумніви тлумачаться на користь обвинуваченого.

ПРИМУШУВАННЯ ЯК СПОСІБ ПЕРЕШКОДЖАННЯ

Будь-який психічний вплив на особу, спрямований на те, щоб схилити її всупереч її дійсній волі до вчинення незаконних дій або відмови від вчинення певних дій, пов'язаних із реалізацією виборчого права чи виконанню повноважень. Примушуванням як способом перешкоджання в контексті положень ч. 1 ст. 157 КК України не є вплив на особу шляхом підкупу, застосування насильства, знищення чи пошкодження майна або погрози застосування насильства, знищення чи пошкодження майна, оскільки наявність таких ознак зумовлює, в залежності від обставин, кваліфікацією за ч. 3 ст. 157 КК України або ст. 160 КК України.

ПРИНЦИПИ ВИБОРЧОГО ПРАВА

Певні керівні, вихідні ідеї, начала, які розкривають зміст і сутність виборів як основної форми народовладдя.

ПРИНЦИП БЕЗПОСЕРЕДНОСТІ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Вимога, згідно з якою суд повинен особисто сприймати та досліджувати всі докази, на яких ґрунтується його рішення. Це означає, що суд має безпосередньо заслухати свідків, оглянути речові докази та дослідити письмові матеріали. Цей принцип забезпечує повноту та об'єктивність судового розгляду, дозволяючи суду сформулювати власне переконання щодо обставин справи.

ПРИНЦИП ГЛАСНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Принцип при реалізації якого судовий розгляд відбувається відкрито, дозволяючи громадськості та ЗМІ спостерігати за процесом. Це забезпечує прозорість правосуддя та підзвітність суду суспільству. Закриті судові засідання допускаються лише у виняткових випадках, таких як захист прав неповнолітніх або забезпечення безпеки учасників процесу, особливо у справах, пов'язаних з виборчими порушеннями, де свідки можуть потребувати захисту. При цьому, навіть у закритих засіданнях, суд повинен забезпечити можливість дослідження доказів, якщо це не загрожує безпеці учасників процесу.

ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ (пропорційного представництва)

принцип виборчого права, який застосовується на виборах колективних органів (насамперед парламенту або однієї з його палат) і накладає певні обмеження щодо зображення типів і елементів виборчих систем. Він часто протиставляється принципу більшості (majority), який зустрічається рідше. Наприклад, у ч. 1 ст. 18 Конституції Чехії передбачено, що вибори Палати Депутатів (нижня палата парламенту) ґрунтуються на принципі пропорційного представництва, водночас у ч. 2 ст. 18 закріплено принцип більшості для виборів Сенату (верхньої палати парламенту).

ПРИХОВАНА АГІТАЦІЯ

Діяльність, спрямована на спонукання виборців до голосування за певного кандидата чи партію, що маскується під іншу, неагітаційну діяльність. Для її визначення необхідно встановити справжню мету дій суб'єкта та факт приховування цієї мети, що вводить виборців в оману. Виявлення прихованої агітації передбачає визнання діяльності суб'єкта протиправною.

ПРОЦЕСУАЛЬНА ДІЯ

Первинна складова кожного з етапів адміністративного судочинства. Вчинення чи невчинення конкретної процесуальної дії залежить від виду провадження та конкретних обставин справи. Окремі з таких дій є обов'язковими (відкриття усного судового засідання, дослідження доказів), а інші – факультативними (призначення експертизи, залишення позовної заяви без руху тощо). У справах, пов'язаних із виборчим процесом, вчинювані процесуальні дії зумовлені терміновістю та залежать від письмового чи усного виду провадження.

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ЕТАПИ

Сукупність послідовних процесуальних дій, спрямованих на вирішення локального завдання в межах одного провадження. Такими етапами, зокрема, є: пред'явлення позову та відкриття провадження у справі; підготовче провадження; врегулювання спору за участі

судді; розгляд справи по суті; ухвалення та проголошення судового рішення. Для справ, пов'язаних із виборчим процесом, із огляду на його швидкоплинність етап врегулювання спору за участі судді не характерний, а інші не виключаються.

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРАВА

Сукупність прав, які забезпечують особі можливість захисту її інтересів у судовому чи іншому правозастосовному процесі.

ПРЯМА (безпосередня) ДЕМОКРАТІЯ

Це форма політичної організації, за якої громадяни безпосередньо беруть участь у прийнятті важливих державних рішень, минаючи представницькі органи. Вона передбачає пряме волевиявлення народу з ключових питань, таких як прийняття законів, внесення змін до конституції або вирішення питань місцевого значення, шляхом референдумів, зборів чи інших форм безпосередньої участі. Пряма демократія вважається важливим інструментом, що відображає реальний рівень народовладдя в державі, оскільки дає змогу громадянам безпосередньо впливати на політичні процеси.

ПРЯМІ ВИБОРИ

Принцип, який означає безпосереднє голосування виборцями за суб'єктів висування (кандидатів, партій, списків кандидатів, об'єднань партій тощо), а в процедурі розподілу мандатів між ними має бути відсутня будь-яка проміжна ланка, яка передбачає здійснення волевиявлення. Прямим виборам протиставляються непрямі, які можуть передбачати обрання виборної особи спеціальною колегією (виборщиками), іншим органом влади (зазвичай парламентом) або в змішаний спосіб.

РЕЙТИНГОВИЙ (преференційний) БЮЛЕТЕНЬ

Виборчий бюлетень, у якому виборець може впорядкувати кандидатів або партії за ступенем своєї переваги, зазначаючи їх у порядку пріоритетності (1, 2, 3 тощо). Така система використовується за виборчих систем альтернативного голосування та «єдиного перехідного голосу».

РЕФЕРЕНДУМ

Форма прямої демократії, за якої громадяни шляхом голосування ухвалюють рішення з важливих питань державного або місцевого значення. Він може бути обов'язковим (імперативним) або консультативним і зазвичай стосується конституційних змін, законодавчих ініціатив, питань національної чи місцевої політик.

РІВНЕ ВИБОРЧЕ ПРАВО

Принцип, що забезпечує однакові можливості для всіх виборців та кандидатів у виборчому процесі. Він означає, що кожен виборець має однакову кількість голосів («один виборець — один голос»), які мають рівну вагу (тобто мають однаковий вплив на результат виборів), а всі кандидати користуються рівними умовами для реєстрації, агітації, фінансування та доступу до ЗМІ. Держава зобов'язана гарантувати неупереджене ставлення до учасників виборів.

РОЗУМНИЙ СТРОК

Найкоротший строк розгляду і вирішення адміністративної справи, достатній для надання своєчасного (без невинуватих зволікань) судового захисту порушених прав, свобод та інтересів у публічно-правових відносинах.

СИСТЕМА «ЄДИНОГО ПЕРЕХІДНОГО ГОЛОСУ» (Single Transferable Vote, STV)

Система пропорційного представництва, за якої виборці ранжують кандидатів у порядку їхньої переваги, а мандати розподіляються після досягнення виборчої квоти.

СИСТЕМА ЗАРЕЗЕРВОВАНИХ МІСЦЬ

Закріплення певної кількості місць у представницьких органах (парламенті, місцевих радах) виключно за жінками. Найчастіше такі норми закріплюються на конституційному рівні. Основний недолік цього підходу полягає в тому, що «незарезервовані» місця можуть сприйматися як такі, що автоматично належать чоловікам.

СКОРОЧЕНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Максимально оперативний розгляд справ, де обставини є безспірними, або є необхідність у терміновому судовому втручанні. Воно характеризується мінімальною кількістю процесуальних дій, з метою якнайшвидшого винесення судового рішення. Скорочене провадження застосовується у справах, де затримка може завдати значної шкоди правам та інтересам сторін.

СЛІДЧО-ОПЕРАТИВНА ГРУПА

Організаційна форма взаємодії слідчих, працівників оперативних та інших підрозділів поліції, створена для виявлення, фіксації та вилучення слідів кримінального правопорушення, збору речових доказів, встановлення свідків і потерпілих, з'ясування обставин правопорушення та встановлення осіб, які його вчинили. Ця форма взаємодії забезпечує ефективне проведення досудового розслідування та оперативне реагування на злочини.

СОЦІАЛЬНА ДЕМОКРАТІЯ

Концепція демократії, що поєднує демократичне управління з соціальною справедливістю, рівністю та активною роллю держави у забезпеченні добробуту громадян.

СОЦІАЛЬНІ ПРАВА

Права, що гарантують громадянам гідний рівень життя та соціальний захист, зокрема право на освіту, охорону здоров'я та соціальне забезпечення.

СПЕЦІАЛЬНІ НОРМИ ПРАВА

Норми, які регулюють вужче коло відносин або застосовуються до певних категорій осіб, конкретизуючи загальні норми. Вони встановлюють особливі правила поведінки, враховуючи специфіку окремих ситуацій або статус суб'єктів. Наприклад, зважаючи на визначені особливості розгляду справ, пов'язаних із виборчим процесом, слід виходити з того, що такі правові норми є спеціальними порівняно з іншими нормами КАС України та мають пріоритет над останніми. Водночас спеціальні норми варто застосовувати в комплексі із загальними, враховуючи призначення КАС України та дотримання завдань адміністративного судочинства.

СПИСОК ВИБОРЦІВ

Документ з переліком виборців певної ділянки (загальної, спеціальної або закордонної) та даними про них (прізвищем, власним ім'ям, по батькові, датою народження, виборчою адресою, відміткою про постійну нездатність пересуватися самостійно), включення до якого є підставою реалізації виборцем свого права голосу.

СПОРИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИБОРАМИ

Спори, які виникли поза межами виборчого процесу або не стосуються виборчого процесу (проведення та підготовки виборів), не належать до виборчих спорів у розумінні КАС України, а тому визначення

судової юрисдикції таких спорів та їх розгляд здійснюються в загальному порядку. Серед таких можуть бути: спори з органами ведення ДРВ; спори щодо формування виборчих округів (утворення, зміна меж або зміна адміністративного центру) на загальнодержавних виборах; спори щодо формування та зміни складу ЦВК та ТВК; спори щодо оскарження рішень органів державної влади, пов'язаних із виборами (призначення виборів, неможливість проведення виборів, припинення виборчого процесу).

СПОСІБ ЗАХИСТУ

Захід, який вживається для попередження порушення, захисту права або його поновлення.

СПРОЩЕНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Процедура, спрямована на швидке вирішення адміністративних справ, що не потребують детального розгляду. Воно характеризується скороченням процесуальних етапів та дій, що дозволяє суду оперативно винести рішення. Спрощене провадження застосовується у справах, де обставини є очевидними або не вимагають глибокого аналізу.

СТРИМУВАННЯ ПОРУШЕНЬ ПРАВ

Механізм запобігання виборчим спорам, що полягає в накладенні санкцій за протиправні дії задля недопущення поширення практики безкарності щодо виборчих порушень, включаючи використання насильства, підкупу, мови ненависті та залякування.

СТРУКТУРА БЮЛЕТЕНЯ

Математичні параметри того, яким чином віддзеркалені ключові дані бюлетеня: суб'єкти висування (природа вибору) та голоси виборців (міра вибору).

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ПАРЛАМЕНТУ

Процес організації внутрішньої діяльності законодавчого органу, що визначає його склад, порядок роботи та взаємодію між його складовими. Вона включає формування комітетів, фракцій, апаратів та інших структурних одиниць, необхідних для ефективного виконання парламентом його функцій.

СУБ'ЄКТ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Орган державної влади (у тому числі без статусу юридичної особи), орган місцевого самоврядування, орган військового управління, їх посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ними публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, або наданні адміністративних послуг.

СУБСТАНТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИБОРЧИХ СПОРІВ

Підхід, який зосереджується на справедливості виборчого процесу та захисті виборчих прав, а не лише на формальному дотриманні процедур. Він передбачає аналіз реальних обставин, які могли вплинути на результат виборів, та спрямований на забезпечення легітимності волевиявлення громадян.

СУД

Орган державної влади, що здійснює правосуддя шляхом розгляду та вирішення правових спорів. Діяльність судів ґрунтується на принципах законності, неупередженості та рівності всіх перед законом, а їх рішення є обов'язковими для виконання.

СУДОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ

Це рішення суду у конкретній справі, яке стає обов'язковим або бажаним для застосування судами при розгляді аналогічних справ у майбутньому. Він є одним із джерел права в державах англосаксонської правової системи, де суди мають право створювати нові правові нор-

ми, здійснюючи тлумачення законів. В Україні, яка належить до романо-германської правової системи, судовий прецедент не є офіційним джерелом права. Однак рішення Верховного Суду та Конституційного Суду України мають велике значення для формування єдиної судової практики.

СУДОВИЙ РОЗГЛЯД У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Встановлена законом система процесуальних дій суду та учасників кримінального провадження, послідовне проведення яких спрямоване на всебічне, повне і об'єктивне дослідження матеріалів кримінальних проваджень та постановлення законного, обґрунтованого та справедливого судового рішення.

СУФРАЖИЗМ

(від французького «suffrage» – виборче право)

Правозахисний рух, спрямований на здобуття жінками виборчих прав та протидію політичній дискримінації. Початок цього руху датують 1840 роком, коли у Лондоні двом рішучим жінкам Лукреції Мот (Lucretia Mott) та Елізабет Кейді Стентон (Elizabeth Cady Stanton) не дали можливості взяти участь у конференції щодо протидії рабству лише на підставі їх статевої приналежності (незважаючи на те, що вони були делегатами від Всесвітнього конгресу проти рабства). Це спонукало їх об'єднатися у боротьбі за права жінок.

ТАЄМНЕ ГОЛОСУВАННЯ

Принцип, який полягає в забороні ідентифікації результатів голосування конкретного виборця. Забезпечення таємності голосування здійснюється за допомогою спеціальних умов, серед яких є проведення голосування в закритих кабінках, відсутність інших осіб під час здійснення волевиявлення, заборона ставити додаткові відмітки на бюлетені тощо. Також він поширюється не лише на процедуру голосування, а охоплює й інші етапи виборчого процесу та періоди виборчого циклу (заборона вимагати розкриття своїх політичних переконань або результатів волевиявлення повинна існувати постійно, виготовлення бюлетенів і облаштування приміщень, що гарантують таємність волевиявлення, здійснюється перед голосуванням, а деперсоніфікований підрахунок голосів – після). Як зазначено у п.а.4.1. Кодексу належної практики у виборчих справах, для виборців таємне голосування – це не тільки право, а й обов'язок, невиконання якого має каратися шляхом визнання недійсним будь-якого виборчого бюлетеня, зміст якого став відомий іншим.

ТЕРИТОРІАЛЬНА ЮРИДИКЦІЯ

Визначення повноважень суду першої інстанції щодо розгляду конкретної справи, виходячи з її територіальної прив'язки. Вона встановлює, до якого конкретного суду слід подавати позовну заяву, використовуючи правила підсудності. Як правило, територіальна юрисдикція визначається за вибором позивача або за місцем проживання чи місцем перебування відповідача, згідно зі статтями 25-30 Кодексу адміністративного судочинства України.

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ВИБОРЧИЙ ОКРУГ (в тому числі і закордонний виборчий округ)

Проміжна територіальна одиниця, в якій утворюють окружну (територіальну) виборчу комісію та встановлюють підсумки голосування виборців у відповідних межах. Варто зазначити, що такі округи виконують суто технічну функцію в організації виборів без розподілу мандатів у них.

ТЕРИТОРІАЛЬНІ ВИБОРЧІ КОМІСІЇ

Постійно діючі колегіальні органи зі статусом юридичної особи, які забезпечують організацію підготовки та проведення місцевих виборів. колегіальні органи зі статусом юридичної особи, що постійно діють та забезпечують організацію підготовки та проведення місцевих виборів.

ТИМЧАСОВІ ОРГАНИ АДМІНІСТРУВАННЯ ВИБОРІВ

Виборчі органи, що створюються на період виборчого процесу для організації, проведення та контролю за виборами. Вони діють тимчасово, до завершення виборчого циклу, і можуть включати виборчі комісії різного рівня (центральні, регіональні, дільничні), які відповідають за реєстрацію виборців, підготовку виборчих бюлетенів, підрахунок голосів та оголошення результатів.

ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ

Принцип відкритості та прозорості діяльності органів влади, організацій або окремих осіб, що передбачає доступність інформації про їхні дії, рішення та процеси. Вона забезпечує підзвітність, запобігає корупції та сприяє довірі суспільства до суб'єкта діяльності. Транспарентність включає в себе своєчасне оприлюднення інформації, доступність для громадськості та зрозумілість наданих даних.

«ТРИСКЛАДОВИЙ» ТЕСТ

Інструмент, який використовується для оцінки правомірності обмеження прав і свобод людини. Він складається з таких критеріїв: законність, легітимна мета, пропорційність. Законність означає, що обмеження має бути встановлено законом, який відповідає Конституції України та міжнародним стандартам прав людини, тобто, обмеження повинні мати чітку правову основу, бути передбачені законом, а не довідними рішеннями. Легітимна мета полягає у тому, що обмеження мають бути необхідними в демократичному суспільстві та спрямовані на досягнення легітимної мети, наприклад на захист національної безпеки, громадського порядку, здоров'я населення, прав і свобод

інших осіб. Пропорційність передбачає, що обмеження мають бути пропорційними, тобто співмірними з метою, яку вони переслідують, а користь від обмежень повинна перевищувати шкоду, яку вони можуть завдати правам і свободам людини, тобто, не можна обмежувати права більше, ніж це необхідно для досягнення легітимної мети. Ці критерії використовуються для того, щоб гарантувати, що обмеження прав і свобод є обґрунтованими та не порушують основні принципи демократичного суспільства.

УМИСЕЛ

Форма вини у кримінальному праві, що характеризує психічне ставлення особи до вчиненого нею суспільно небезпечного діяння. Розрізняють два основні види умислу: прямий (особа усвідомлює суспільну небезпеку свого діяння, передбачає його суспільно небезпечні наслідки та бажає їх настання, тобто, особа не лише розуміє, що її дії можуть завдати шкоди, але й свідомо прагне до цього результату) та непрямий (особа усвідомлює суспільну небезпеку свого діяння, передбачає його суспільно небезпечні наслідки, але не бажає їх настання, хоча свідомо припускає їх, тобто, особа розуміє, що її дії можуть завдати шкоди, і хоча не прагне до цього результату, вона свідомо допускає можливість його настання). Основна відмінність між прямим та непрямим умислом полягає у вольовому аспекті: при прямому умислі особа бажає настання суспільно небезпечних наслідків, а при непрямому – лише свідомо припускає їх.

ФАЛЬСИФІКАЦІЯ ВИБОРІВ

Незаконні дії, спрямовані на спотворення результатів виборів, включаючи підробку бюлетенів, підкуп виборців або неправомірний вплив на підрахунок голосів тощо.

ФОРМА ЗАХИСТУ

Група характерних процедур, які здійснюються певним суб'єктом захисту або їх групою.

ЦЕНТРАЛЬНА ВИБОРЧА КОМІСІЯ

Постійно діючий колегіальний державний орган, який наділений повноваженнями щодо організації підготовки і проведення виборів і референдумів усіх рівнів.

ЮРИСДИКЦІЯ

Компетенція суду або іншого органу розглядати і вирішувати певні категорії справ залежно від їхньої суті, території або суб'єктного складу.

